

בענין קבלת שכר בעוה"ז על המצוות

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו' וברך פרי בטנך ופרי אדמתך וגו' (ז, יב-יג).

הקושיא ידועה, הלא אמרו חז"ל (קידושין לט:): 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא', וכאן כתבה תורה יעודיים גשמיים בעוה"ז למקיימי המצוות, ומשמע דכן ישנה שכר בעוה"ז? אמנם על עצם הדבר הקשו המפרשים (עי' חת"ס בריש פרשתנו), הלא השי"ת מקיים התורה ומקרא מלא דיבר הכתוב 'לא תלין פעולת שכיר' (קדושים יט, יג) וכן 'ביומו תתן שכרו' (כי תצא כד, טו) - שהוא לאו ועשה, א"כ מדוע אמרו חז"ל 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא'?

ונראה לבאר בע"ה, בהקדם דברי **המגיד מקאזניץ זי"ע** (ספה"ק עבודת ישראל סוף פרשת ואתחנן, ד"ה וצדקה תהיה לנו) דהנה כתיב (איוב מא, ג) 'מי הקדימני ואשלם', ואמרו חז"ל (ויק"ר כז, ב) שהבורא ברוך הוא מוכיח את בני אדם מי הקדימו לעבדו קודם שקיבל את החפץ לעשות המצוה - בכדי שיקבל שכרו על כך, הרי שהוא עושה ציצית לבגדו הקדימו הבורא לתת לו את הבגד; מל את בנו הרי הקדימו ה' לתת לו בן וכן כל המצוות, נמצא כל השפעות שהבורא ברוך הוא משפיע לנו - הם הכל בנדבה וחסד, כי המצוות נעשו גם כן על ידו כנ"ל.

ומחדש הרה"ק מקאזניץ: אמנם **כשהאדם עובד ה' מאהבה** ומייחל ומצפה לבן זכר רק כדי שיזכה למולו לשם ה', וכן מצפה שיהיה לו בגד להטיל בו ציצית, אז הוא מקדים בעבודתו להבורא יתברך שמו.

וזה שאמר הכתוב (ואתחנן ו, כה) 'וצדקה' - פירוש, שההשפעה הבאה בדרך צדקה וחסד, 'תהיה לנו' - לפעמים תוכל לבוא לנו' - פירוש כפי עבודתנו בדרך שילום מדה במדה, וזאת 'כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת - לפני ה' אלו קנינו' וגו', אם אדם שומר וממתין מתי תבוא המצוה לידו, אז נקרא שעושה לפני ה' - כמו טרם, שהקדים להשי"ת, עכדה"ק.

לפ"ז מתיישרים שני הדקדוקים, לדבריו הרי כל השכר שהשי"ת נותן הוא בתור חסד ונדבה, כי מי הקדימני ואשלם, א"כ אין בו משום לא תלין, משא"כ מה שמבטיח כאן בפרשתנו שכר בעוה"ז הוא כמבואר בכתוב 'והיה עקב תשמעון וגו'.

ושמרתם ועשיתם אותם - שרומז שעושה מאהבה ששומר ומצפה לבוא לידי קיום המצוה, א"כ הרי כבר הקדים רצונו לפני שהשי"ת נתן לו הכלי לעשיית המצוה, ואז יקבל שכרו בעוה"ז אכן משום לא תלין וביומו תתן שכרו.

*

בדרך זה יש לומר עוד, ע"פ מה שמובא בספר **אפריון** (להגאון רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל) בדקדוק לשון הכתוב 'והיה עקב' - דהול"ל בעבור אשר תשמעון או באיזה לשון אחר ועיין מה שפירש"י. עוד הקשה (בשם האלשיך), דמשמע מהכתובים כאן אודות השכר המיועד למקיימי המצוות שמותר לעבוד את הקב"ה ע"מ לקבל פרס ולא כן אמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ג). ומיישב ע"פ הא דאיתא במס' ברכות (כח.), רבי זירא כי הוה חליש מגירס' הוה אזיל ויתיב אפתחא דבי ר' נתן בר טובי, אמר כי חלפי רבנן איקום מקמייהו **ואקבל אגרא** (-היינו, בעת היה חלש אמר שישב בפתח ביהמ"ד ויקום לפני החכמים ויקבל שכר), ומקשין, הרי הוי ע"מ לקבל פרס.

ומביא לתרץ ע"פ ההלכה (הו"מ ס' ל"ד סעיף י"ח, רמ"א) דאסור ליטול שכר להעיד, אבל **'בשביל ההליכה'** - לראות את המעשה כדי להעיד אח"כ, מותר לקחת שכר. א"כ כן הוא ג"כ במצוות השי"ת, דאכן וודאי כשחייב המצוה עליו - אסור לעשותה ע"מ לקבל פרס, אבל 'המביא את עצמו לידי חיוב מצוה' - זהו מותר לעשות בשביל שכר. ולכן שפיר עבד ר' זירא דאזיל ואייתי נפשיה לחיובא כי היכא דליקבל אגרא - משום שעשה מצוה שלא היה מחוייב בה.

בזה מפרש האפריון: זהו שרמזה התורה הקדושה כאן במלת 'עקב' שיש במלה זו שתי משמעות, לשון הליכה שאדם הולך בעקבו, וגם לשון חילוף - היינו שעבור זאת יותן לו שכר, להורות לנו כי העקב - ה'הילוך' להביא את עצמו לידי חיוב מצוה שאינו מחוייב בה - מותר להיות בשביל שכר, עכ"ד.

ולדרכנו לעיל י"ל, שאכן בזה שמביא עצמו לידי חיוב הרי לא שייך לומר 'מי הקדימני ואשלם', כי הלא לא היה מחוייב כלל בזה, א"כ במצוות של 'עקב' - שהולך לקיים מעצמו בלי חיוב, הרי מקבל שכרו משום שבדין הוא לקבל שכר, ועליו לקבל בעוה"ז משום לא תלין.

*

ולא תביא תועבה אל ביתך (ז, כו).

בספה"ק **"באר מים חיים"** מבאר, על דרך מה שאמר ר' זירא (מגילה כח.) 'מימי לא הקפדתי בתוך ביתי וכו', ולכא' היה די לומר מימי לא הקפדתי כי ודאי שגם בחוץ לא הקפיד - ולא דוקא בביתו? ופירושו המפרשים, דכוונת 'בתוך ביתי' - היינו בתוך פנימיות גופי, כי ודאי לא ימלט שלא יהיה צריך לפעמים למדת הקפדנות והכעס לעבודת ה' להנהיג את ביתו בדרך ארץ ויראת שמים, ולהזהירם בשמירת המצוות הצריכות בבית, אך כי זה היה הכל **מבחוץ** שהיה מראה מדת הכעס לכעוס עליהם לעשות כרצונו בדבר הנוגע לעבודת ה', אבל **בלבו** לא היה בו שום בחינת קפדנות כלל וכלל, הגם שאמרו חז"ל (נזיר כג:) גדולה עבירה לשמה, ונמצא שהיה מותר לכעוס בעוברי רצונו לשם שמים באמת, אף על פי כן לא רצה להכניס בלבו מדה רעה שלא תדבק בפנימיות נפשו ותסרך לפעמים אף שלא במקום מצוה, וכו'.

וזה אמר כאן **"ולא תביא תועבה אל ביתך"** - כל דבר המתועב אף אם נצרך לפעמים לאחוז במקצתה לשם מצוה, לא תביא אותה אל ביתך הפנימית כי אם נהוג בה מהשפה ולחוץ.

ב. סיפר הנה"ח ר' **מענדיל יוסף נויגרעשל** ז"ל מחשובי הבעה"ב באנטווערפן שהיה תלמיד מובהק של **הגאון רבי יצחק דוב קופלמאן זצ"ל** ר"י לוצערן (מימי כהונתו כר"י עץ חיים' בעיר קאפעלן תיכף אחרי המלחמה), שבעת נסע הראש ישיבה לארה"ב בשנים שלאחרי המלחמה ועדיין היה בצעירותו ולא היה מפורסם התלווה אליו שם, ובתקופה ההוא שהה שם גם הרה"ק **האמרי חיים זי"ע** והלך עמו יחד לבקרו, וכשהגיע המתין קהל גדול ליכנס, והגבאי לא היה לו חשק להכניס את הראש ישיבה לפני אלו המכחים בתור, כי חשש שיתארך הביקור וכו' ולאחר שהמתין קצת זמן נכנס ר' **מענדיל יוסף** והודיע להאמ"ח שהרב קופלמאן נמצא בחוץ, ותיכף הורה האמ"ח להכניסו. אך לאחר כמה דקות פתח הגבאי הדלת לרמוז שיש למהר, והאמ"ח לא הגיב, כן עשה כמ"פ עד שהאמ"ח גער בו בקול על שנוהג כן כשראש ישיבה יושב כאן, והוכיחו 'איה כבוד התורה' וכו', ותיכף כשסגר הדלת המשיך האמ"ח לדבר ברוגע ובשלווה, וראו אז איך שכל הכעס היה דבר חיצוני ממש, כי רק באופן כזה אפשר ברגע כמימרה להמשיך בניהותא.

ג. ומדויק הלשון תועבה על מידת הכעס, כי הכתוב הלא איירי בעבודה זרה הנקראת תועבה, וחז"ל הלא אמרו (זוה"ק ח"א כז:) "כל הכועס כאילו עובד ע"ז".

וע"פ דברי האפרין י"ל הא דרבי זירא המציא עצמו לידי מצוה, וזאת בהיותו חלוש ורצה להיות בריא לעבודת השי"ת לכן עשה מצוה כזה שהביא עצמו לידי חיוב, כי בזה ישנה סגולה מיוחדת לרפואה, ככתוב בפרשתנו בהמשך, שאם ו'היה עקב תשמעון' - שהולך לעשיית מצוה שלא מחוייב בה, אז השכר הוא 'והסיר ה' ממך כל חולי' - א"כ אפשר לומר שלזה נתכוון רב זירא במעשהו.

עוד כוונה בהנהגת רבי זירא מבואר בספה"ק **"בני יששכר"** (מאמרי חודש סיון מאמר ה, יד) בהקדם דברי המשנה (אבות פ"א מ"ג) **"אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם"**, והנה הסיום 'ויהי מורא שמים עליכם' אין לו חיבור על הקודם וכבר דשו בו רבים, ואמר מה שפירש ע"פ הגמרא הנ"ל במעשה דרבי זירא, דאכן מובן שהשתדל שלא להתבטל כרגע מן התורה ומצוה, על כן כד הוה חליש מגירסא - רצה עכ"פ לקיים מצות הידור וקימה, אבל מה שאמר 'ואקבל אגרא', לכא' יפלא הרי הוא על מנת לקבל פרס.

ומבאר ע"פ פירוש הכתוב (קדושים יט, לב) **"מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך"** - ומשמע בזוה"ק (ח"ג קלב.) דהכי קאמר, **"מפני שיבה תקום והדרת' כו' אזי 'ויראת מאלהיך' - היינו הקם בפני ת"ח זוכה ששכרו יהיה שיבוא בלבו יראת שמים. וכן הביא הרב הגדול חיד"א זלה"ה [דבש לפי מערכת ק' מ"ט], וכן הביא בספר חרדים [חלק מ"ע פ"ו] אשר שכר המצוה הזאת הוא יראת שמים, והנה שכר ופרס כזה מחויב ומוטל עלינו להשתדל להשיגו, ואתי שפיר שעשה כן רבי זירא."**

ובזה מפרש דברי התנא במשנה, **"אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס וכו'**, ויהי מורא שמים עליכם', היינו שבד"כ אל תעשו מצוות לשם קיבול שכר, אבל זאת כן תעשו, והוא מצוה אשר שכרה היא יראת שמים - חובה הוא עליכם להשתדל במצוה כזאת על מנת לקבל פרס כזה.

א. ובזה שרבי זירא ישב בפתח ביהמ"ד בכדי להתחזק במידת היראה, כדאי לציין שאכן מידתו היתה מידת היראה, כפי שפירש הרה"ק **"האמרי אמת" זצ"ל** (ליקוטים על מסכת מגילה, ז:) בדברי הגמרא לגבי פורים, **"קם רבה שחטיה לרבי זירא"** - דהכוונה ששחט למדתו של רבי זירא, **"דזיר"א ר"ת אימיה יראה ריתת זיע"** - וכדאיתא (ב"מ פה.) שרבי זירא היה בודק עצמו בתנור מוסק, מיראתו שמא תשלוט בו אש של גיהנם, ואיתא (נדה כג.) **"עד כאן הביאו רבי ירמיה לרבי זירא לידי גיחוך ולא גיחך"**, ופורים הלא הוא זמן שמחה ע"כ קם רבה שחטיה לרבי זירא - היינו שביטל מדתו, ואח"כ כשראה שחלשה דעתו בעי רחמי ואחיה - היינו שהחזיר מדתו, ע"כ.

בזוהר הקדוש (פ' תצוה דף קפב:) מפליג בגנות הכעס וכותב 'שכל הכועס נשמתו מסתלקת הימנו ושורה עליו רוח מסאבא'. בספה"ק **"אמרי פנחס"** (שער טהרת המידות) מביא, שפעם אחת בא **הבעל שם טוב זי"ע** אצל מקורבו **רבי ברוך קאמינקער ז"ל** שהיה צדיק גדול והיה עשיר והיו לו בית גדול שעסקו בו בדריכת ענבים ועשיית יינות, והיו שם ממונים ומשרתים הרבה, ופעם אחת השגיח האיש הנ"ל בעסקיהם ובעבודתם וראה שאין עושין באמונה בכמה וכמה ענינים, ועי"ז נתקע עליהם מאוד, ובתוך כך בא הבעל שם טוב לביתו ואמרו לו שהבעש"ט הגיע ותיכף כששמע ע"ז הניח הכל ורץ לקבל פניו, כיון שבא אל הבעש"ט אמר לו הבעש"ט: 'אני מקבל על עצמי שלא אכעוס בשום פעם על שום אדם אפילו על ערל שלי אלעקסי לא אכעוס' ולפליאת ר' ברוך המשיך הבעש"ט הק': **'כי לולי שידעתי שבאתי לביתך ואני יודע שאתה דר כאן לא הייתי מכיר אותך כי שייך-דל"ת הלביש אותך מראש ועד רגל מחמת הכעס שכעסתי, עכל"ק.**

סיפר הרה"ק **מהר"י מפשעווארסק זי"ע** על רבו הרה"ק **מקאלאשיץ זי"ע**, שפעם היה בנו בכעס אודות איזה ענין, ורצה אביו להעמידו על חומרת הדבר, פתח ואמר לו: מדינת עסטרייך נתחלקה בשנת תרע"ט, מלכות פולין זכתה לחלק אחד וחלק הנשאר נטלה טשעכיי, והייתי אז בקאשוי שנפלה למלכות טשעכיי, וחשבתי דהיות שנפלה העיר לתחת שלטון חדש, בטח יסע מסילת-הברזל בדרך אחרת והדואר יתנהל בסדר משונה, וכל כיוצא בזה, למעשה נוכחתי לראות שבין מסילת הברזל, בין הדואר ובין הבאנק הכל כמנהגו נוהג כמקדם - רק חידוש אחד היה, שמקודם היה רשום על דגל התלוי מבחוץ שהם תחת 'ממשלת עסטרייך' ועכשיו נרשם שהם תחת 'מלכות טשעכיי' - והפטיר לו: כן הדבר במידת הכעס, דאיתא בזוהר (הנ"ל) 'שכל הכועס נשמתו מסולקת הימנו ושורה עליו רוח מסאבא', והנה האדם הפשוט רואה שעדיין יש לו חוטם ושתי עינים וכדומה ולא נשתנה מאומה אבל האמת הוא שעתה הוא תחת ממשלת אחרים, לפיכך אוי לו למי שכועס".

ד. וזאת ראו אצל צדיקים שתמיד היו ברגיעה ובשלווה, אע"פ שהיה להם על מה לכעוס, ובספר סיפורים נפלאים (אות לט) מביא מה ששמע מו"ח אחד ששמע מאביו שנכח שם, שפעם במוצאי יו"ט אצל הרה"ק **האהבת ישראל זי"ע** עברו קהל גדול לקבל ברכת פרידה כנהוג, ומחמת שהיו אנשים רבים ונדחקו הרבה שברו חלון אחד מהזכוכית הגדולים, והרה"ק שחק ולא אמר כלום, וכידוע שלא ראו אותו בשום פעם להיות בכעס על שום דבר, וסיפר להקהל שהרה"ק

ועצה להנצל מהכעס מביא בספה"ק **'אמרי פנחס'** בשם הרה"ק **רבי רפאל מבערשיד זי"ע**, והוא להאמין בהשגחה פרטית של השי"ת על כל האדם והוא מנהיג הכל לטובתו של אדם, ואפילו היסורין שיש לן מן בני אדם הכל הוא מהנהגת הבורא ית"ש הוא לטובתו, והיה רבי רפאל אומר בזה"ל: **'אז עס איז ניט אזוי ווי מ'ויל, מוז מען וועלן אזוי ווי ס'איז'** (-אם עניניו אינם מתנהגים כפי רצונו, יתרצה כפי שמתנהג מן השמים) דהיינו שירצה בלבד, כמו שהבורא ית"ש מזמין לו בכל הענינים, ויאמין באמונה שלמה שהכל לטובתו וממילא לא יכעס על שום אדם, והיה מספר **מהרב דחמעלניק** (-הרה"ק רבי אברהם דוב זי"ע מגדולי תלמידי הבעש"ט הק' חתן הרה"ק התולדות יעקב יוסף זי"ע) שהיה מרגלא בפומיה להכניס דבר זה בלבות בני אדם להאמין שהשי"ת מנהיג את הכל, והיה אומר בלשונו **"גאט פירט די וועלט"**.

רבי מרדכי מנעשכין זי"ע השתוקק להשיג טלית קטן מארץ ישראל ובקושי רב עלה בידי החסידים להשיגו, אחד התלמידים אמר לו שהוא רוצה לתפור את הטלית והוא הסכים בעדו ונתן לו לתפרה, אותו תלמיד קיפלה כדי להתוך את בית הצואר וטעה וקיפל אותה ואז עשה חור באמצע, וכשפתחו הבחין בטעותו שחתך שני בתי צואר, וכשנוכח לראות מה שעשה נבהל ונדעזע וגם ירא היה מהקפדת רבו שכל כך הרבה טרחות יגע עד שהשיג טלית מארץ ישראל ועכשיו בא הוא וקיילקל אותה לגמרי, כשגילה התלמיד הדבר בפחד ורעדה מה שעלתה בידו אמר לו הנעשכזער: 'מה אתה מפחד הרי באמת צריך שני בתי צואר לטלית קטן האחד כנהוג והשני לנסות את מרדכי אם יכעס, אבל מרדכי אינו כועס כי גם זה רצון הבורא' - עד כאן מה שסיפר האהבת ישראל להעומדים שם בעת נשבר החלון, לרמוז שהדבר נסיון מן השמים אם יכעוס.

אגב, בענין מה שנהג ה"אהבת ישראל" זי"ע להביע בת שחוק על פניו כשהיה לו לכעוס, יש לציין לדברי הרה"ק **האמרי אמת'** שזהו מה שאמרו במשנה (אבות פ"ו) שאחד מקניני התורה הוא ב'מיעוט שחוק' - ומשמע שמיעוט שחוק כן צריכים, וביאר הכוונה שלעתים יש לשחוק כגון כשצריכים לכעוס ורוצה להוציא רגשת הלב יוציאו בבת שחוק על פניו.

ה. ודבר זה מבואר ב**תניא** (אגרת הקודש, כה) ארז"ל (זוה"ק ח"א כז): כל הכועס כאילו עובד עכו"ם וכו' והטעם מובן ליודעי בינה לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת, לא היה בכעס כלל ואף שבן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממונו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום, עי"ש באורך.

א בספר **משך חכמה** מבאר בדרך פשט, דהנך שני דברים האלו 'זית ודבש' לא היו במצרים, לכן הדגישה תורה בארץ בפני עצמו, שיש בהם חשיבות מיוחדת, על שנשתבחה בהן ארץ ישראל.

ומביא ראי' לדבריו, שמוכח מפרשת חקת (כ, ה) דהתלוננו ישראל ואמרו 'ולמה העליטנו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון' - הזכירו ישראל כל המינים מלבד **זית-שמן ודבש**, מכלל דזה לא היה להם אף במצרים, א"כ לא היה להם מה להתגעגע לחזור בשבילים.

ולגבי 'דבש' מביא עוד ראי', ממה ששלח יעקב ליוסף למצרים מזמרת הארץ מעט 'דבש' (מקץ מג, יא), היינו ששלח מארץ ישראל למצרים דבש, משמע שהיה זאת חשיבות במצרים, שלא היה שם בנמצא.

*

ב **מין החתם סופר זי"ע** (דרשות, שבת שובה תקצ"ח בתוך דבריו) מבאר בדרך העבודה שארץ השני מרמזת על מעלה מיוחדת שיימצא בארץ ישראל, דהנה אי' בחז"ל (עירובין יח: הובא ברש"י שם) עה"כ בפרשת נח (ח, יא) 'והנה עלה זית טרף בפיה' - "דהיונה אמרה יהיו מזונותי מרורים כזית מידו של הקב"ה ולא מתוקים כדבש ע"י בשר ודם" - נמצא דהלוי שאין לו חלק ונחלה, ומצוה על ישראל לשמחו על שלחנו או יששכר המתפרנס מזבולון, הרי אפילו יהיו מזונותם 'תמרים ודבש' - הרי הם מרורים כזית כיון שהם ע"י בשר ודם.

ומחדש החת"ס: **'אך כל כך חביבה התורה על לומדיה מתוקים מדבש ונופת צופים שאפילו יהיו מזונותם זית ממש מ"מ הם בעיניהם כדבש כדי שיהיו פנויים לעסק התורה'**. וזה הכוונה בכתוב 'ארץ זית שמן ודבש' - שבארץ זו הרי גם בעיני האנשים שע"פ הטבע היה להם לטעום גם בדבש מר כזית - משום שנצרכין לבריות, אך ונהפוך הוא, שגם 'הזית מתוק להם כדבש', עיי"ש.

אמנם דורנו הוא דור שפל ומחמת חולשת הגופים הרי לעתים יוצא ח"ו שהאדם יוצא מגדרו ובטעות בא לידי כעס, והרי ישראל קדושים הם וברצונם לתקן הדבר שלא להגיע ח"ו לידי המבואר בזה"ק לעיל.

ומצינו בזה דברים נפלאים שמחים ומאירים בספה"ק **"ארץ צבי"** (שבועות תרפ"ח) שכותב שם **הגה"ק מקאזיגלוב זי"ע** דבזה"ק מאריך בעוון הכעס ופגמו שכמעט אין לו תיקון ר"ל, **ולענ"ד הקלושה והרטושה יש עצה לזה להפכה מריא למתקא**, ומבאר שאדם הכועס הרי אח"כ כשישקוט מן הכעס יש לו יסורים מזה שכעס, ואם יהיה שמח ביסורין אלה שהיה לו ויקבלם באהבה, ושילול הכעס לא היה לו יסורין וכאב כ"כ, נמצא עובד את ה' יתברך בהכעס עצמו, ודומה למה שכתוב בזה"ק לענין חטא הידוע דלא מהני עליו תשובה אלא רק תשובה סגי, והגיד **כ"ק אדמו"ר הקדוש זצוקלה"ה** (-האבני נזר) **מסוכטשוב** דהיינו 'תשובה מאהבה', והטעם בזה הוא משום דע"י העבירה נתרחק האדם מן הקדושה ועל ידי הריחוק נתוספו אצלו הגעגועים והאהבה אל הקדושה וכיון שהעבירה עצמה גורמת כעת לזה שעובד את השי"ת מאהבה עי"ז מתהפכת אצלו העבירה עצמה לטובה עכדה"ק.

וה"נ יש לבאר כיון דעבודה גדולה היא להיות שמח ביסורין כידוע (שבת פח:): 'עושין מאהבה ושמחין ביסורין' והנה אף שבשעתו לא עצר כח לסבול העליבה, וכעס, מ"מ אח"כ שמח ביסורין שבאה לו בסיבת עלבון חבירו והכעס שלו יחדיו ולולא שהיה כועס לא היה אפשר לו לעבוד עבודה של שמח ביסורין, נמצא שהכעס הוא סיבה לעבוד את השי"ת אח"כ עבודה גדולה ויקרה אשר אין ערך לה - וזה מהפך חשוכא לנהורא ומריא למתקא, עכתודה"ק.

במה נתייחדו 'זית' ו'דבש' על שאר פירות הארץ

ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש (ח, ה).

בגמרא (ברכות מא.) מבואר, דנכפל בכתוב תיבת 'ארץ', וארץ בתרא יש בו חשיבות כמו תחילת הפסוק, ולגבי דין קדימה הרי נחשב זית 'ראשון לארץ' (וקודמת לגפן שהוא רק שלישי לארץ קמא). ויש להתבונן, למה נתייחדו לחשיבות יתירה אלו שני המינים 'זית ודבש' שכתבה אליהם התורה ארץ מיוחדת בכתוב.

לקבל הגליון או לגדב ניתן לפנות למערכת:

bhagan11@gmail.com

להארות והוספות: 054-8449360 © כל הזכויות שמורות להמו"ל